

ACADEMIA HISPANOAMERICANA DE DOCTORES

DISCURSO DE INGRESO PRONUNCIADO POR EL

ILMO. DR. D. JOSEP CASTANYÉ SUBIRANA

EN EL ACTO DE INGRESO COMO ACADÉMICO DE NÚMERO

EN VIC (BARCELONA), EL DÍA 5 DE JUNIO DE 2026

Molt il·lustre Dr. D. Òscar Aparicio Gómez, president i director de la “Academia Hispanoamericana de Doctores”, apreciat Mons. Romà Casanova, bisbe de Vic i Moderador de l’Institut Superior de Ciències Religioses de Vic, Dr. Joan Torra, rector de l’Ateneu Universitari de Barcelona, respectables professors de l’Institut Superior de Ciències Religioses de Vic, altres professors i acadèmics, autoritats, alumnes, amics i amigues.

És per a mi un motiu d’immens agraïment poder rebre aquest honor com a membre de la tan activa i reconeguda “Academia Hispanoamericana de Doctores”, en la tasca investigadora i pedagògica de la qual he pogut participar amb algun dels meus treballs. Aquest sol fet em porta a recordar que avui, com mai, el treball acadèmic és fruit de l’intercanvi i el diàleg amb una diversitat de camps d’estudi, investigació i divulgació. Això val de manera particular pel que fa a la pràctica de la teologia. També les seves reflexions i els seus estudis, sempre de caire humanitari i humanitzador, intenten obtenir una certa incidència en diferents esferes de l’entorn religiós, cívic i social on s’exerceixen. Aquesta dimensió val d’una manera particular pel que fa a la teologia i a les ciències de la religió, en general, a les quals he dedicat la meua vida acadèmica.

Per altra banda, és per a mi un motiu especial de joia poder sentir-me acollit per aquesta institució. Amb aquest gest i la meua insignificant col·laboració la llengua catalana i el treball

que es desenvolupa en el nostre país entra en un ampli àmbit de reconeguda solvència internacional.

Per a mi, la tasca de la teologia consisteix justament en ser una reflexió àmplia i contrastada de la fe cristiana per tal que pugui donar sentit real i satisfactori als homes i dones de cada temps. Per això, tenint en compte els dinamismes socials i culturals de cada moment històric, la teologia i la ciència de la religió, en general, intenten reforçar la vivència religiosa dels seus seguidors, i en el cas de la teologia cristiana, la vivència religiosa dels seguidors de l'evangelí de Jesús de Natzaret. I, per una banda, ho fa de manera crítica, intentant superar aquelles adherències temporals que el pas de la història hagi pogut enterbolir-ne el seu nucli essencial. I per altra, atenta als dinamismes i moviments culturals i socials del moment, s'esforça per donar relleu especial a aquells elements de la tradició que poden servir de far i orientació amb vista a una vivència realment atractiva i estimulante per al món present.

La teologia, com tota ciència, es desenvolupa a partir dels coneixements ja adquirits i sistematitzats pels estudiosos de temps passats. Com tot altre científic, el teòleg treballa també a partir de les adquisicions aplegades en el que anomenem tradició. En aquest sentit, resulta adient esmentar dos noms que destaquen de manera particular en aquesta tradició. Són sant Agustí i sant Tomàs d'Aquino. Sense entrar en particulars discussions sobre alguns aspectes del seu pensament no es pot posar en dubte que la tradició cultural i religiosa d'Occident han estat, i estan encara, marcats per l'obra d'aquests dos grans pensadors.

Però si aquests dos pensadors es poden considerar les vertaderes columnes del pensament cristià occidental, cal no oblidar que la teologia cristiana no es limita a repetir les seves ensenyances, sinó que, ben al contrari, ha experimentat a partir de la meitat del segle XX una empena i un desenvolupament capaç de posar de nou al descobert el relleu particular que la teologia i el pensament d'aquests autors, formulada novament i renovada amb nous accents, podia tenir en el nostre món actual.

Entre aquests grans teòlegs que van contribuir de manera decisiva en aquest desenvolupament es poden esmentar, entre els primers, noms com el de Karl Rahner. Va ser ell qui ens va ensenyar a descobrir els dinamismes existencials que es desprenen de la tradició teològica cristiana. El missatge cristià no contradiu les expectatives humanes, sinó que les porta a la plenitud. També cal esmentar Edward Schillebeeckx, que ens ha acompanyat al costat de Jesús de Natzaret, ensenyant-nos a descobrir, en la història d'aquest jueu del segle I, el rostre d'un Déu que ha fet i fa costat als homes. També podem parlar de teòlegs com Jürgen Moltmann i Johann B. Metz que ens han descobert un Déu que s'implica de tal manera en la història dels homes i les seves contradiccions que arriba a acceptar donar la vida del seu Fill per a la salvació de la humanitat. Gran i ampla ressonància han tingut també les iniciatives del tan discutit i prolífic teòleg Hans Küng. Com el que més, és ell que en els nostres temps ha maldat per una nova i renovadora forma de presència del cristianisme en el nostre món occidental. I no seria just deixar de banda el mestratge rebut de part del gran teòleg que fou Wolfhart Pannenberg, tot i que menys present en les nostres latituds. Ell, amb el seu constant diàleg i discussió ininterrompuda sobre l'estatut científic de la teologia, ha fet un esforç de gran mèrit per posar el caràcter acadèmic i científic de la teologia al nivell de la resta de les ciències socials i humanitàries. I no es pot oblidar el camí obert per la Teologia de l'Alliberament, amb Gustavo Gutiérrez al capdavant. Acompanyat per una colla de col·legues llatinoamericans va maldar coratjosament per treure la teologia dels centres acadèmics i traslladar-la al carrer on s'ordeix la vida real dels homes.

Aquestes són solament algunes de les figures més rellevants entre moltes altres, que van propiciar la florida d'una nova teologia a mitjan segle XX i que van marcar els meus primers passos en l'aprenentatge i pràctica de la teologia. Per altra banda, a més, cal recordar que aquest període de gran avenç en el desenvolupament de la teologia va coincidir amb l'eufòria i l'entusiasme provocats per les expectatives creades entorn de la celebració del Concili Vaticà II. Som molts els que ens dolem que aquell esperit renovador aviat s'esfumés en els

passadissos i despatxos institucionals més tradicionalistes i conservadors. Tot i que a partir d'aquest nou període de marcada determinació institucional, acompanyat també per l'evolució cultural i social de finals del segle xx, han fet més difícil la tasca de la teologia. Amb tot, les grans intuïcions d'aquests grans pioners moderns esmentats han deixat el seu rastre i continuen marcant de manera més o menys explícita els avenços que podem constatar en la reflexió teològica actual. És reconfortant veure que aquell esperit i aquelles perspectives renovadores obertes als anys seixanta del segle passat, continuen animant moltes iniciatives i projectes de molts teòlegs dels nostres dies.

La mirada atenta a aquesta situació ens fa adonar de la magnitud de la tasca acadèmica que recau sobre les nostres institucions i els nostres teòlegs actuals. Tot i que els primers passos de la teologia es donen de la mà dels sistemes i projectes formulats en un passat més o menys llunyà, la tasca actual de la teologia de cap manera no es pot reduir a una simple repetició de les formulacions i tesis que han tingut la seva rellevància en el passat. Per la seva dimensió pràctica i orientació a la vida real, la teologia tampoc no es pot limitar i convertir-la en un laboratori insonoritzat d'estudi i anàlisi. L'evolució de les ciències auxiliars, un mes ampli i més profund coneixement de l'evolució històrica, literària i cultural del passat, així com les modernes concepcions de l'home i la seva situació en els cosmos, amplien enormement el marc de reflexió, del tot desconegut en el passat i que també per a la teologia actual és nou i ineludible.

Per això, a més del coneixement de la tradició, així com les concepcions dels grans mestres del pensament teològic, cal com mai un nou esforç i una valentia capaços d'enfrontar-se als reptes del present i temptejar aquelles respostes que semblin més adients. El món s'ha fet diferent. La teologia no pot mantenir-se en la pura tradició com si fos una torre d'ivori, inexpugnable i sempre idèntica a si mateixa.

Cal certament aprofundir en aquesta tradició per saber-ne descobrir aquells elements que ens poden ajudar a mirar el nostre món d'una manera cada vegada més humana, més lliure i més racional. Com afirmava Yves Congar, tradició no és repetició del passat. Tradició vol dir afrontar els problemes actuals amb la mateixa decisió i coratge que ho van saber fer els nostres avantpassats. Per això, més enllà de les formulacions sobrevingudes, caldrà saber destriar-ne el seu valor dinamitzador i potenciador vàlid per a l'home actual. Caldrà saber-se alliberar de tot allò que puguin ser adherències i afegitons propis d'una sensibilitat passada i ben diversa de la nostra sensibilitat actual. No cal dir que aquests afegitons sovint són en l'actualitat autèntics destorbs que embullen el camí cap a la contemplació del seu nucli essencial. Tasca de la teologia actual és justament descobrir aquelles projeccions i sistemes de pensament que puguin fer una mica de llum sobre l'home actual i els problemes en què es troba immers.

Tot plegat constitueix aquest gran conjunt, que des de diferents punts de partida, amb diferents mitjans, i diferents sensibilitats van fent madurar un llenguatge i una comprensió que fa accessible i satisfactori a l'home actual el missatge salvador de Jesús de Natzaret.

Tot plegat ens fa adonar que, tot i els grans mestres que ens han passat al davant, molts dels problemes del nostre món continuen demanant de la ciència, i també de la teologia, una resposta satisfactòria. Per això, l'assumpció dels problemes del nostre món, formulats amb més o menys encert pels nostres científics més excel·lents, plantejats pels alumnes més selectes o presents en els mitjans de comunicació o, fins i tot, per aquells que en neguen la mateixa possibilitat, fan que la necessitat de la teologia continuï més viva que mai. Rere totes aquestes qüestions hi ha sempre la pregunta pel sentit de la vida i el camí que l'home ha de seguir per arribar a un cert grau de realització. Per això, l'estudi de les orientacions vingudes del passat, la raonabilitat de les tendències culturals i socials del present i tot programa de vida inspirat en la tradició, cal que siguin sotmesos a l'anàlisi crítica i contrastada en un constant diàleg amb els avenços de la nostra civilització.

Per això, podem dir que mentre hi hagi home caldrà que hi hagi també teologia. Una teologia practicada amb noms ben diversos, des de sistemes i moviments configurats per un gran nombre de persones que, com deia Karl Barth, amb un ull mirant el món i amb l'altre llegint el diari, mirin de fer plausible aquest missatge que arrancant de Jesús de Natzaret s'arribi a convertir en camí, veritat i vida de tots els homes.

Per això, la teologia cristiana sempre es trobarà enfrontada amb uns grans reptes. És a dir, enfrontada amb la vida real dels homes. Tot i la preocupant força de les tendències més conservadores, la teologia continua mostrant una gran vitalitat en el nostre món. Són cada vegada més nombroses les noves escoles de signe renovador, moviments i institucions que aporten nous aires a la teologia. I en un món globalitzat com el nostre, és prometedora la mútua fructificació que es dona entre tots ells. Són moviments marcats per la coloració local i cultural de l'espai on han nascut, però que amb la seva immediata divulgació aplanen el camí d'un diàleg i una discussió que van portant a una autèntica renovació i que progressivament comporten una nova visió i una nova comprensió teològica general que ràpidament s'estén a tot el procés teològic.

És un camí que es fa entre molts. Es fa a partir d'una tradició i en el si d'una tradició. Però no per això s'ha de convertir en una repetició de les solucions i concepcions del passat

La lectura i l'estudi dels grans teòlegs i mestres que han marcat línies fonamentals del pensament i la reflexió teològica, han parlat pels homes i dones del seu temps. Limitats per la seva percepció de la realitat i els mitjans de què van disposar, tampoc no van aconseguir oferir una visió unitària i exclusivista de Déu, de l'home i el món. La història ha recollit més aviat, una gran varietat d'escoles i moviments. De tot plegat n'ha anat sorgint un tramutament de sistemes i configuracions que, en el seu conjunt, representen la teologia o el pensament

cristià. El seu exemple justifica també la varietat i diversitats dels diferents projectes teològics actuals.

Serà bon teòleg aquell que conegui bé tot aquest desenvolupament. Però, serà encara millor teòleg aquell que, en aquest bosc de sistemes i moviments, sàpiga distingir el gra de la palla, allò que és temporal i allò que és la formulació doctrinal correcta d'allò que és realment essencial. I exercirà el treball teològic i ho farà tenint en compte també fins a quin punt aquestes concepcions són encara vàlides per al món que té al davant. Però mai no voldrà repetir les fórmules i disposicions del temps passats per aplicar-los al seu món actual. També a ell se li demana que apliqui el seu coneixement per saber relativitzar el valor de les reflexions del passat, i així emprendre una reflexió nova i profunda amb visió teològica sobre el món que té al davant.

Cal insistir una i altra vegada que el punt de mira i la finalitat de la pràctica de la teologia és l'home i la seva situació concreta. És l'home que pateix unes deficiències, però que viu també amb unes aspiracions. Per això, la pràctica de la teologia ha de mirar sempre l'home i la seva situació. La teologia parteix d'un convenciment fonamental que d'alguna manera està present en totes les seves afirmacions: Parteix del convenciment de la realitat d'un Déu creador, que fa costat a l'home a través de Jesús de Natzaret i l'impulsa vers la plenitud i a la vida plena. Al llarg del meu camí he après que el coneixement no és mai una conquesta individual, sinó el resultat d'una mirada àmplia i reflexiva, sempre oberta als camins i visions esbossats per aquells que ens han precedit. Darrere qualsevol recerca hi ha mestres que inspiren, col·legues que corregeixen i orienten amb les seves observacions, facultats i instituts que fan possible el treball acadèmic, institucions proveïdores i conservadores. Permeteu-me, doncs, abans d'acabar, mostrar el meu agraïment a totes aquelles persones que m'han acompanyat, des dels mestres i col·legues fins als alumnes i seguidors del meu treball. Gràcies a tots ells he après a estimar l'estudi i la ciència en l'àmbit de l'Acadèmia i els ambients on m'he mogut. Gràcies a tots aquells que d'una manera o altra m'han esperonat en el camp de la reflexió i

la investigació: aquells amb qui he pogut formar equip, aquells que han qüestionat els meus plantejaments, aquells amb qui he passat llargues estones de conversa i discussió, aquells que han mirat amb bons ulls el meu treball i la meva dedicació.

És per totes aquestes raons que formar part d'aquesta Acadèmia Hispanoamericana de Doctores no és solament un reconeixement del treball realitzat; és també, tot i la meva edat, un compromís renovat a seguir endavant en el camí començat fa ja més de cinquanta anys. Com a teòleg i capellà he intentat ajuntar la tasca acadèmica amb la pastoral i això m'ha permès poder sentir-me més a prop el batec de la vida en el dia a dia dels homes i dones que he tractat en les diferents parròquies on he actuat. És possible que aquesta dualitat d'acció hagi pogut resultar en detriment d'alguna de les dues activitats. Però sí que és cert que aquesta doble via m'ha obligat sovint a superar els esquemes i especulacions teòriques i traduir-ne el seu significat al llenguatge entenedor i corrent de la gent amb qui he conviscut.

Avui no celebro un punt d'arribada, sinó una etapa més en el camí que continua. Rebo aquesta distinció com un estímul per perseverar, per continuar preguntant, investigant i compartint. Gràcies per la confiança que dipositeu en mi. Espero ser digne d'aquest honor i contribuir amb fidelitat i entusiasme a la missió d'aquesta "Academia".

Moltes gràcies.